

ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ ТА НОРМ ВИСІВУ НАСІННЯ

Бараболя О.В.

к. с.-г. н. доцент,

доцент кафедри

рослинництва

Полтавської державної

аграрної академії

Серед заходів, які сприяють збільшенню врожайності та поліпшенню якості зерна, важливе місце належить захисту посівів від бур'янів. Вони є незмінними супутниками культурних рослин в агрофітоценозах і постійними конкурентами за світло, воду, поживні речовини, життєвий простір незалежно від ґрунтово-кліматичних, погодних умов та місця їхнього вирощування [1,2]. Бур'яни пригнічують ріст і розвиток культурних рослин, зменшують їхню урожайність, споживають з ґрунту багато поживних речовин і води, сприяють розмноженню і поширенню хвороб і шкідників, погіршують якість продукції [3, 4]. Велика забур'яненість посівів призводить до непродуктивних втрат 2...3 місячних запасів вологи та до 80...140 кг/га поживних речовин з ґрунту [5]. Крім цього, на забур'янених полях коефіцієнт використання мінеральних і органічних добрив зменшується на 30...35 % порівняно з чистими від бур'янів посівами. Одночасно добрива стимулюють проростання насіння, збільшення кількості та наростання вегетативної маси бур'янів [1, 6].

Посівам пшениці ярої особливо значну шкоду наносять малорічні бур'яни (амброзія полинолиста, лобода біла, мишій сизий та зелений, гречка березкоподібна, щириці: звичайна, біла, лободова та редька дика), а також багаторічні – березка польова, молокан татарський, осот рожевий і жовтий [7]. Особливо бурхливо розвиваються бур'яни в посівах пшениці ярої, коли весна суха і холодна [3].

В зв'язку з цим ми вивчали, як відбувається розвиток бур'янів в посівах пшениці твердої ярої залежно від погодних умов, удобрення та норм висіву насіння і як можна зменшити шкідливість бур'янів відповідно до цих агротехнічних заходів.

За підрахунку кількості бур'янів і їхнього видового складу в фазі виходу рослин пшениці твердої ярої в трубку встановлено, що норми висіву насіння та добрива не вплинули на загальну кількість бур'янів. Значно більше їх було за вирощування пшениці твердої ярої після гороху, ніж по чорному пару. В цій фазі розвитку рослин в посівах домінували ранні ярі бур'яни (амброзія полинолиста, лобода біла, гірчиця польова, вівсюг звичайний, гречка березкоподібна) порівняно з пізніми ярими – мишій сизий і зелений, щириця біла і лободова.

В той же час залежно від гідротермічних умов, зокрема температури повітря і суми опадів, кількість бур'янів і їхній видовий склад суттєво відрізнялись[8].

Рослини пшениці твердої ярої в період росту від сходів до виходу в трубку незалежно від фону удобрення і норм висіву насіння не змогли пригнічувати ріст як ранніх, так і пізніх ярих бур'янів. Одночасно з ростом і розвитком пшениці твердої ярої продовжувалось збільшення кількості бур'янів, про що свідчать дані, одержані в фазі повної стиглості зерна пшениці твердої ярої.

Підраховуючи їхній видовий склад, було виявлено суттєве збільшення пізніх ярих бур'янів порівняно з їхньою кількістю в фазі виходу в трубку рослин пшениці твердої ярої. Аналогічна закономірність була на всіх фонах удобрення і з усіма нормами висіву насіння після обох попередників.

В той же час зі збільшенням норм висіву насіння пшениці твердої ярої та за внесення азотного добрива кількість пізніх ярих бур'янів зменшувалась. Подібна залежність була і в інші роки. Тобто, за внесення збільшених доз азотного добрива і норм висіву насіння підвищується конкурентоспроможність рослин пшениці твердої ярої по відношенню до бур'янів внаслідок збільшення кількості продуктивних стебел на одиниці площі[8].

Якщо кількість бур'янів в процесі вегетації пшениці твердої ярої збільшувалась, то, як свідчать результати наших досліджень, за допомогою норм висіву насіння, внесення азотних добрив та попередника можна зменшити шкідливість бур'янів за рахунок зменшення їхньої біологічної надземної маси.

В усі роки досліджень повітряно суха біомаса як ранніх, так і пізніх ярих бур'янів за вирощування пшениці твердої ярої по чорному пару завжди була суттєво менша, ніж після гороху. Зі збільшенням норм висіву насіння зменшувалась надземна біомаса бур'янів, особливо пізніх ярих. Так, за вирощування пшениці твердої ярої по чорному пару без внесення добрив з

Види мінеральних добрив по – різному впливали на кількість повітряно сухої надземної біомаси бур'янів. За внесення фосфорно-калійних добрив спостерігається, як правило, незначне її зменшення порівняно з варіантом, де добрива не вносились. Внесення азотних добрив сприяло суттєвому зменшенню надземної біомаси бур'янів порівняно з її кількістю, яка була за внесення фосфорно-калійних добрив[8].

Зменшення біомаси бур'янів відбувалось за рахунок їхнього пригнічення безпосередньо стеблостоєм пшениці твердої ярої, густина якої за внесення великих доз азотного добрива і збільшеної норми висіву насіння була більшою.

Отже, надійно захистити посіви пшениці твердої ярої від бур'янів можна за рахунок їхнього ценотичної здатності, яка забезпечується попередником, нормою висіву насіння та збільшеними дозами внесення азотного добрива. Найменша кількість бур'янів та їхня біомаса формуються за вирощування пшениці твердої ярої по чорному пару та за внесення азотного добрива сумісно

з фосфорно-калійними ($N_{60...120}P_{60}K_{60}$) і норм висіву (5...7 млн. насінин на гектар)[8].

Список використаних джерел

1. Жеребко В. М. Значення хімічного методу в інтегрованому захисті посівів сільськогосподарських культур від бур'янів. Вчені вищої школи України – селу. Київ-Умань, 2006. С. 126 – 131.
2. Примак І. Д. Зміна структури мікробного ценозу і забур'яненості культур зерно-просапної сівозміни залежно від інтенсивності механічного обробітку чорнозему типового. Вчені Вищої школи України – селу. Київ – Умань, 2006. С. 112 – 119.
3. Фисюнов А. В. Сорные растения и борьба с ними / Алексей Васильевич Фисюнов. М.: Знание, 1973. 64 с.
4. Яворський О. Г., Веселовський І. В., Фісюнов О. В. Бур'яни і заходи боротьби з ними К.: Урожай, 1979. 192 с.
5. Лебідь Є. М., Рибка В. С., Шевченко М. С. та ін. Зернове виробництво Дніпропетровщини: стан і перспективи розвитку. Бюл. Інституту зернового господарства. Дніпропетровськ, 2006. № 28 – 29. С. 143 – 150.
6. Котт С. Влияние удобрений на сорняки. Земледелие, 1969. № 5. С. 15 – 17.
7. Матюха Л. П., Ткаліч Ю. І. Ефективність захисту посівів ярої пшениці від бур'янів. Бюл. Інституту зернового господарства УААН. Дніпропетровськ, 2006. № 28 – 29. С. 132 – 136.
8. Бараболя О.В. Вплив агроекологічних факторів на урожайність та якість зерна пшениці твердої ярої в Лівобережній лісостеповій зволоженій підзоні: дис. на здобуття к. с.-г. наук: 06.01.09 / Харків. Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН 2009. 198 с.